

AFRIKANSK SOCIALISM

Svante Kuhlberg

Om vi betraktar socialismen under vårt decennium från den ideologiska synvinkeln, kan vi konstatera, att den kännetecknas av två tendenser. Den ena tendensen återspeglas av ett visst sönderfall av det en gång så monolitiska, sovjetiskt ledda »socialistiska världssystemet», vilket differentierats i ett antal specifika 'arter' av socialism. Vill vi klassificera dessa enligt graden av den radikalism de företräder i sina politiska dogmer, kunde man dra upp en schematisk skala från höger till vänster och därmed påvisa graden av 'konservativt' resp. 'liberalt' tänkande. Härmed kan man konstatera, att en stark förskjutning till förmån för ett liberalare tänkesätt ägt rum, ehuru det 'konservativa' tänkesättet samtidigt betydligt stärkts och bildat en ny självständig politisk maktfaktor.

Den andra tendensen kännetecknas av uppkomsten av ett i doktrinärt hänseende synnerligen heterogent system av socialistiska stater på tre, politiskt sett »nya» kontinenter. Ur ideologisk studievinkel är den 'svarta' kontinenten den intressantaste. Här råder en fullständig doktrinär begreppsförvirring. Socialismen i Afrika — eller den »afrikanska socialismen» som den allmänt kallas — hann knappast födas, innan den sönderföll och differentierades i ett antal 'arter' av socialism. Ytligt betraktat gör sig alltså också den förra tendensen gällande på denna kontinent. I detta nu torde det i den »tredje världen» inte finnas ett mera utbrett politiskt ord än »socialism». Kort sagt alla politiska grupper och partier börjar och slutar sina politiska program med detta ord.

»Hela vår statliga verksamhet är inriktad på ett enda mål — att påskynda Algeriets rörelse i riktning mot socialism» — deklarerar presidenten för det oavhängiga Algeriet Ahmed Ben Bella.

»Förenade Arabrepubliken är en demokratisk socialistisk stat» — heter det i FAR:s konstitution.

»Nkrumhismen, som grundar sig på den vetenskapliga socialismen, är en alltomfattande lära» — sägs det i § 20 i partiprogrammet för Convention People's Party i Ghana.

»Endast socialismen kan lösa de problem som vi har framför oss» — anser Senegals president Léopold Sédar Senghor.

»Ett fullständigt och oåterkalleligt val för socialismen» gör Malis härskande parti Union Soudanese på sin VI kongress.

»De grundläggande dragen för partiets politik är socialismen och progressiva reformer» — fastslår det Nationella förbundet för afrikaner i Tanganjika.

Vill man på något sätt definiera eller sortera detta konglomerat av socialistiska doktriner, står man framför ett dilemma, ty vid närmare betraktelse har de drastiskt sagt just intet annat gemensamt än att de alla hänför sig till samma kontinent. Ett tvivelaktigt försök i denna riktning har gjorts av den kände engelske socialisten Fenner Brockway, som graderar dem i fyra klasser: kommunism eller marxism-leninism, afrikansk marxism, afrikansk pragmatisk socialism, och afrikansk demokratisk socialism.¹ Härvid faller det sig av sig självt, att såsom måttstock för graderingen använts den europeiska marxismen-leninismen. Då marxismen i egentlig bemärkelse inte existerar i tropiska Afrika, faller Brockways definitioner på sin egen omöjlighet. Ett sätt att mäta den socialistiska halten av dessa doktriner vore att undersöka huru de i praktiken reagerar för olika politiska, ekonomiska och sociala fenomen.

I Ghana, som ju enligt vedertagen uppfattning är en radikal, socialistisk stat och som väl hamnar i grupp 2 i Brockways skala, fick jag inte ens av CPP:s ledare någon tillfredsställande förklaring på vad de förstår med »afrikansk socialism». Vad som var »afrikanskt» och vad »klassiskt socialistiskt» i detta konglomerat, kunde ingen redogöra för. Det vanliga svaret var att man byggde sin ideologi på den afrikanska kommunalismen och tillämpade marxismen i dess för afrikanska förhållanden antagbara stycken. Precis vilka dogmer man antagit och vilka man av sagt sig i denna doktrin förblev tämligen oklart. Inte ens Nkrumahs båda ideologiska förkunnelseböcker »I Speak of Freedom» och »Africa Must Unite» innehåller några klara definitioner.

Senegals pragmatiske president Léopold Sédar Senghor uttrycker saken så: »Socialismen är för oss ingenting annat än det mänskliga samhällets rationella organisation i sin helhet enligt de mest vetenskapliga, moderna och effektiva metoderna.» Det afrikanska i socialismen kommer enligt honom fram i det, att »socialismen är förmer än tillämpandet av den mest effektiva tekniken, den är den samhörighetskänsla som är ett återvändande till afrikanshet (africanité).»² Guineas marxistiskt skolade president Sékou Touré företräder likaså en pragmatisk och rationell linje. Hans idé går mindre ut på att göra Afrika marxistiskt, utan att »afrikanisera» marxismen: »Allt det som i marxismen är konkret och som intresserar de givna rörelsernas organiska liv, såsom principerna för organisationen, demokratin, kontrollen etc., kan

utmärkt tillämpas på Afrikas nuvarande förhållanden. Men vi skulle ha strandat — det står skrivet på förhand — om vi hade varit inneslutna i en abstrakt filosofi. Jag säger att filosofin inte intresserar oss. Vi har konkreta behov.»³ Ideologiskt sett har den afrikanska socialismen inte mera gemensamt med marxismen än den senare med Platons »kommunistiska idéer» eller Rysslands förrevolutionära mir-system.

Den traditionella kommunalismen, som man så gärna pekar på i Afrika, vilar lika litet på en socialistisk grund i egentlig bemärkelse. Den förra grundar sig på primärsamhällets bykollektivism, som var traditionell i Afrika ända till den vite mannens ankomst, då den ersattes med slaveri och kolonialism. Det traditionella afrikanska samhället leddes patriarkaliskt av byhövdingen och de äldstes råd. Alla medlemmar i samhället var tvungna att utföra arbete för kollektivets räkning och ingen fick besitta någon privategendom. På auktoritativt afrikanskt håll drar man dock en parallell mellan kommunalism och socialism. Den kände ghaneiske sociologen de Graft Johnson från Legon universitetet i Accra bevisar denna släktskap på följande sätt: »Principen att staten är en fader vilken ligger till grund för socialismen, är vad vi har här i våra klaner eller stammar, vilka i själva verket är utvidgade familjer. I vårt samhälle används den utvidgade familjens kollektiva rikedom för familjens välfärd i sin helhet. De utvidgade familjerna spelar rollen av ett socialförsäkringsbolag och om en medlem av familjen faller i skuld, hjälper alla andra honom att återbetala den; om han är sjuk, sköter de om honom; om det finns ett ljushuvud i familjen som de direkta föräldrarna inte har råd att utbilda, hjälper de andra att utbilda honom. Egendom, i synnerhet land, tillhör ofta hela den utvidgade familjen. Det finns skuggsidor i det utvidgade familjesystemet, men dess grundläggande mönster, då det utsträcks att omfatta staten, är verkligen det som menas med socialism.»⁴

För att få ett konkretare grepp om den afrikanska socialismen, måste man jämföra den med den europeiska socialismen, dess uppkomst och doktrinära innehåll. Den europeiska socialismen var i första hand en protest- och indignationsrörelse mot den förtryckande kapitalismen. I detta avseende kan man säga, att den afrikanska socialismen också uppstått som en protest mot kapitalismen, ty den identifierade denna med den västerländska kolonialismen och imperialismen. Den europeiska socialismen är emellertid historiskt förbunden med det moderna industrialiserade samhällets uppkomst och filosofiskt med traditionellt västereuropeiskt tänkande. Situationen i Afrika är helt annan. De afrikanska staterna är outvecklade agrarländer och saknar nästan helt och hållet industri. I dem dominerar fortfarande analfabetismen, varför de socialistiska idéerna delas av en liten elit av befolkningen. Denna elit av afrikanska politiska ledare tillhör den generation, som bedrev sina akademiska studier i 1940-talets Europa, där de kom i kontakt med tidens

rådande strömningar. Sina radikala idéer hämtade de närmast från Paris och London; det är först senare Moskova, Prag och de andra östblockscentra blivit inspirationskällor för deras världsåskådning. Vidare kan man konstatera, att den afrikanska socialismen inte uppstod som ett resultat av en klasskamp emedan det afrikanska samhället inte karakteriseras av existensen av antagonistiska klasser. Den afrikanska socialismen bekänner sig liksom den europeiska till ekonomisk planering och tillgriper också socialisering och nationalisering av viktiga företag och industrier. Summa summarum kan man säga, att de afrikanska socialisterna i grund och botten endast söker efter den snabbaste och mest effektiva formeln för utvecklingsteknik och i stort sett struntar i att söka efter en ideologi. Som ett korollarium till detta följer, att Afrika inte är tvunget att välja mellan kapitalism och kommunism, något som fortfarande inte erkänts av vare sig öst eller väst.

Kampen mellan de båda blocken gäller emellertid inte endast deras maktförhållanden, utan återspeglar i lika hög grad deras politiska och ideologiska konflikt, varvid den enas vinst uppfattas som den andras förlust. Tack vare den rådande internationella situationen och maktbalansen kan ingendera parten — även om de så ville — tillgripa de traditionella metoderna av öppet tvång eller aggression. Detta tvingar konflikten in på mera invecklade metoder: kampen om de politiska idéerna, effektiv politisk penetration och u-hjälpspolitiken blir sålunda de nya yttre uttrycken för den underliggande tävlan.⁵

Med tanke på u-hjälpspolitikens politiska konsekvenser, är det intressant att notera, att både väst och öst har ett uppenbart intresse av att de afrikanska staternas ekonomiska och kulturella standard höjes. Västblockets motiv är att därigenom vinna över de afrikanska staterna för provästerländska idéer. Detsamma kan man också säga om östblockets motiv, men därtill kommer en annan faktor: industrialisering och läskunnighet medför grundförutsättningarna för att marxismens-leninismens klassiska principer kan sättas i rörelse. Trots detta anser man på västerländskt håll, att östblockets bidrag till de afrikanska staternas ekonomiska utveckling hjälper till att påskynda mottagarstaternas politiska utveckling i en för västblocket fördelaktig riktning. Denna teori lanseras av bl.a. prof. Berliner: »Västblocket är av olika orsaker inställt på att uppmuntra den ekonomiska utvecklingen och höjandet av levnadsstandarden i dessa länder och det sovjetiska bidraget till uppnåendet av detta mål borde därför hälsas med värme.»⁶

För mottagarländerna har stormakternas u-hjälpspolitik tillsvidare varit till stor fördel. Stater, som annars kanske inte haft någon annan möjlighet än att acceptera hjälp från det ena hållet, och kanske med motvilja, kan nu väga mot varandra för- och nackdelarna av västblockets och östblockets hjälp — för att nu inte tala om den neutrala u-hjälpen. Sålunda tillförsäkrar sig

mottagarstaterna i verkligheten friheten att välja och vraka, något som är ett viktigt kriterium för deras faktiska självständighet. Frågan är bara, huru länge är stormakterna i stånd att och intresserade av att göra politiskt så oräntabla ekonomiska investeringar, som de tillsvidare gett sig in på.

Sedan 1960 har man i Sovjetunionen livligt diskuterat frågan om Afrikas och de andra u-ländernas sannolika och möjliga utveckling i riktning mot socialism. Härvid brukar man konventionellt påpeka, att det är dessa folks interna sak att välja den utvecklingsväg de vill. Sovjetiska afrikanister utstakar dock samtidigt den väg de hoppas de afrikanska folken skall beträda. Enligt en viss sovjetideolog »håller Afrika på att utvecklas i enlighet med den marxistisk-leninistiska teorins logik».⁷ Från den sovjetiska synvinkeln ligger svårigheten i det, att även om man kan påvisa, att vissa afrikanska stater skridit till mått och steg som rimmar väl med marxistiska kriterier, har de i själva verket inte beträtt den marxistiskt-leninistiska vägen. Därför utarbetades vid de kommunistiska partiernas konferens i Moskva 1960 en formel, enligt vilken dylika stater kunde betraktas som potentiella anhängare av socialismen. Enligt denna formel kallas dessa stater för »nationella demokratier», vilket innebär, att de befinner sig på halva vägen till en socialistisk utveckling. Begreppet »nationell demokrati» är givetvis något annat än »folkdemokrati», även om båda epiteterna betecknar stater i ett övergångsstadium. I fallet »folkdemokrati» innebär övergången från »folkets demokratiska revolution», som redan befinner sig under proletariatets diktatur, i riktning mot en »socialistisk revolution». I den »nationella demokratin» förutsätts däremot att »förändringarna av allmän demokratisk karaktär» genomförs av en koalition av patriotiska antiimperialistiska krafter i vilken arbetarklassen intar en allt växande betydelse.⁸

Förutom de ovan behandlade svårigheterna som står ivägen för Afrikas övergång till socialism, bör tilläggas ännu en mycket väsentlig: religionen.

Religionen som politisk maktfaktor har av någon förunderlig anledning knappast alls uppmärksamats av vare sig västerländska eller sovjetiska afrikanister. Dess inflytande — må det sedan gälla kristna trosbekännelser, islam eller animistiska religioner — sträcker sig till alla områden av afrikanskt liv. Jag överdriver knappast, om jag påstår att det i Afrika inte finns en enda afrikan, som inte bekänner sig till en religion. Religiösa ord och termer förekommer därför också mycket ofta i det politiska språket. Nkrumah, som i sin självbiografi kallar sig för »kristen marxist», ledde sin revolution med en slogan som är tagen från det bibliska språket: »Seek ye first the political kingdom and all other things will be added unto it.» Ghanas statssvärd, presidentens standardyx och parlamentets klubba, vilka är statens emblem, avslöjar i symboliska termer den djupa filosofin i den afri-

kanska religiösa känslan och kulturen. Cirkeln och triangeln som båda befinns i ett fält på ena sidan av statssvärdet, symboliserar Guds allmäktiga närvaro i samhället.

Vid en intervju med generalsekreteraren för Ghanas enda politiska parti, Convention People's Party, i Accra i januari, fäste jag mig vid den något ovanliga interiören i generalsekreterarens arbetsrum. Oavsett att Ghana för närvarande är mycket antivästligt, hängde på gavelväggen ett stort porträtt av drottning Elisabeth och hertigen av Edinburg; vid ena sidoväggen stod ett skåp på vilket man radat upp ett antal miniatyrflaggor och fyra miniatyrbyster av Lenin. Ovanför detta skåp hängde en tavla, som avbildade Nkrumah sida vid sida med — Jesus Kristus. Nkrumaha officiella titel lyder ju också »Frälsaren» (Osagyefo), vilken han använder framför alla sina övriga titlar. Man bör inte förvåna sig över dylika observationer, ty Afrikas realitet är en helt annan än Europas. Om vi mäter afrikanska förhållanden med europeiska mått, kan vi aldrig förstå det afrikanska psyket. Afrika är en blandning på gammalt och nytt. Tribalismen, svart magi och panteistisk animism lever fortfarande kvar överallt i Afrika. Det faktum att religionen genomsyrat allt politiskt handlande i Afrika måste därför allvarligt beaktas vid en innehållsanalys av begreppet »afrikansk socialism». Dr. Seydou Badian Kouyaté, minister för ekonomisk planering i Mali, förklarade vid en afrikanistkonferens i Dakar 1962: »För oss afrikaner är valet av socialism i överensstämmelse med vår verkliga struktur . . . men det bör förstås, att detta val av socialismen på intet sätt kan vara oförenligt med vår religiösa tro.»⁹

LITTERATURFÖRTECKNING

- ¹ Brockway, Fenner. *African Socialism*, London, 1963, s. 19.
- ² Dakar Colloquium on Politics of Development and Different African Ways to Socialism. Unpublished paper by Jørgen Schleimann.
- ³ Césaire, Aimé. »La pensée politique de Sékou Touré», *Présence Africaine*, XXIX, 1959—60, s. 70.
- ⁴ Drum, September, 1962.
- ⁵ *Africa and the Communist World*. Ed. Zbigniew Brzezinski, London, 1964, s. 3—4.
- ⁶ Berliner, J. S. *Soviet Economic Aid*, New York, 1958, s. 2.
- ⁷ *New Times*, no. 45, 1962, s. 10.
- ⁸ Morison, David. *The USSR and Africa*, London, 1964, s. 13—14.
- ⁹ Dakar Colloquium on Politics of Development and Different African Ways to Socialism. Unpublished paper by Jørgen Schleimann.

ÄÄNESTYSKÄYTTÄYTYMISEN ALUEELLISISTA EROISTA HELSINGIN ESIKAUPUNKIVYÖHYKKEELLÄ

Harri Holkeri

Vaikka Helsingin kehityksen suurkaupungiksi ei joka suhteessa katsotaan vastaavan niitä teoreettisia kaavoja, joita kaupunkimaisen elämänmuodon kasvatusta on leadittu, on pääkaupungissamme kuitenkin havaittavissa suurkaupungille ominainen sisäinen erilaistumisilmiö.¹ Kaupungin eri osien välillä on paitsi toiminnallisia eroja myöskin erilaisuutta väestön jakautumisessa mm. ikärakenteen, sosiaaliryhmytyksen, ammattikoulutuksen ja asumisenväljyyden suhteen eri kaupunginosien kesken.²

Myös väestön poliittisen käyttäytymisen osalta näyttää eri alueiden välillä olevan eroja, mikä ilmenee siinä, että puolueiden vaaleissa saama suhteellinen kannatus vaihtelee äänestysalueesta toiseen siirryttäessä.³ Kun kannatusten erot eräissä tapauksissa ovat vielä varsin huomattavat, voidaan puhua myös Helsingissä tapahtuneesta alueellisesta poliittisesta erilaistumisesta ja vieläpä niin, että eräillä alueilla voidaan katsoa olevan omat ominaiset poliittisen käyttäytymisen kaavansa. Niiden perusteella on erotettavissa erillisiä poliittisia käyttäytymisalueita.⁴

Tässä yhteydessä tarkastellaan ja tehdään havaintoja Helsingin kaupunkiin hallinnollisesti vuoden 1946 alusta lukien liitettyjen esikaupunkien eli ns. liitosalueen väestön keskuudessa havaittavissa olevasta sisäisestä poliittisesta erilaistumisesta lähinnä 1950-luvun eduskuntavaaleissa sekä tämän erilaistumisilmiön ja eräiden sosiaalisten muuttujien välisistä vastaavuuksista.⁵

Kaksi käyttäytymiskaavaa

Selvin vedenjakaja eri puolueille annettuja ääniä alueittain tarkastelemalla löytyy kahden käyttäytymiskaavan väliltä: Eräiden esikaupunkien, joista huomattavimmat ovat läntisillä alueilla, voidaan väestön havaita orientoituvan voimakkaasti porvarillisiin puolueisiin ja taas toisten lähinnä pohjoisessa ja koillisessa olevien alueiden vasemmistoon.⁶ Vaaleista toisiin nämä vyöhykkeet ovat lisäksi osoittautuneet varsin pysyviksi.

Kannatauksen tasaisuus

Jos tarkastellaan yksityisten puolueiden kannatuksen vaihteluita esimerkiksi vuoden 1962 eduskuntavaaleissa esikaupunkialueella olleiden 49 äänestysalueen pohjalta siten, että verrataan puolueiden painottamattomista prosenttiosuuksista laskettuja variaatiokoeffisienttejä⁷, havaitaan, että kokoomuksen (45.1), ruotsalaisten (47.7) ja kommunistien (59.9) kannatus on alueellisesti epätasaista, kun taas kansanpuolueen (24.2) ja sosialidemokraattien (27.4) kohdalla se on tasaisempaa.

Vastaavat ilmiöt ovat myös havaittavissa 1950-luvulla esikaupunkivyöhykkeellä tapahtuneessa poliittisessa kehityksessä, siirtymässä oikealle. Porvarillisten puolueiden kannatuksen kasvussa on ollut havaittavissa, että kokoomuksen kannatuksen nousu oli alueellisesti epätasaisempaa kuin kansanpuolueen. Vastaava on myös se ilmiö, että tapahtunut kannatuksen vähentyminen on sosiaalidemokraateilla ollut tasaisempi kuin kommunisteilla.

Porvarillisilla käyttäytymisalueilla, jollaisiksi on tässä yhteydessä katsottu ne esikaupungit, joissa porvariston yhteinen kannatus on yli 65 %, on nimenomaan kokoomuksen kannatus ollut korkea. Myös kansanpuolueen ja ruotsalaisten osuudet ovat yleensä nousseet näillä alueilla keskimääräistä suuremmaksi. Erityisesti kommunistien kannatus on tällöin ollut heikko.

Vastaavilla vasemmistolaisilla käyttäytymisalueilla tilanne on peilikuvan kaltainen. Kommunistien kannatus on korkea ja sosialidemokraattienkin keskimääräistä suurempi, kun taas kokoomuksella ja myös ruotsalaisilla suhteellinen osuus äänistä on jäänyt huomattavan vähäiseksi.

Sosiaaliset taustatekijät

Vertailtaessa vaalitulastoja ja eräitä käytettävissä olevia sosiaalisia muutujia keskenään saatetaan havaita, että erilaisten poliittisten käyttäytymisalueiden syntyyn ja olemassaoloon vaikuttavia tekijöitä on ilmeisesti löydettävissä alueittain vallitsevista sosiaalisista ja taloudellisista oloista. Näyttää siis siltä, että esikaupunkivyöhykkeellä havaittava poliittinen differentioituminen ja yleinen ekologinen erilaistuminen ovat riippuvaisuussuhteessa keskenään.

Porvarillinen ja poliittinen käyttäytymiskaava on yleisesti vallalla niillä alueilla, joilla väestön tunnuspiirteisiin kuuluu palvelusten sekä kaupan piirissä toimivien, toimihenkilöiden sekä työnantajien ja johtavassa asemassa olevien ja ylimpään tilastolliseen sosiaaliryhmään luettavien suhteellisen korkea osuus sekä asumisen väljyys. Vastaavasti taas alueilla, joiden väestössä on suuri osuus teollisuuden, rakennustoiminnan sekä liikenteen piirissä toimivilla, työntekijöillä ja alimpiin tilastollisiin sosiaaliryhmiin luettavilla ja joilla asutaan keskimääräistä ahtaammin, näyttää väestö voittopuolisesti orientoit-

tuvan vasemmistopuolueisiin. Toisin sanoen näillä alueilla on vallalla vasemmistolainen poliittinen käyttäytymiskaava.

Näiden huomioiden yhteydessä on myös käynyt ilmeiseksi, että em. taloudellis-sosiaaliset variaabelit — elinkeinohaara, ammattiasema, sosiaaliryhmitus ja asumisen väljyys tai ahtaus — mittaavat ainakin osittain samaa dimensiota, väestön sosiaalista kerrostumista eli luokkakajakautumaa. Vaikka tätä olettamusta ei ole tilastollisesti testattu, näyttää kuitenkin siltä, että edellä mainituista ja ehkä eräistä muista tilastollisista muuttujista olisi konstruoitavissa poliittisen ekologian käyttöön yksi yhtenäinen summaasteikko, joka mittasi alueellista luokkakajakautumaa ja jonka avulla saatuja mittaustuloksia voitaisiin yksinään verrata vaalitulosten jakautumiin.

Pysyvyyttä ja muutoksia

Helsingin esikaupunkivyöhykkeen poliittisessa kuvassa tapahtui 1950-luvun kuluessa merkittävä muutos. Samalla kun koko kaupungin alueella painopiste siirtyi vasemmistosta porvaristoon oli tämä siirtymä esikaupunkivyöhykkeellä kantakaupunkia tuntuvampi. Esikaupungit ovat olleet sitä suurkaupunkikehitykselle ominaisen ekspansiivisen kehityksen aluetta, jolla muutokset selvimmin näkyvät.

Toisaalta esikaupunkivyöhykkeen poliittisessa kuvassa on selviä staattisiakin piirteitä nimenomaan niillä alueilla, joilla myös sosiaaliset tekijät ovat säilyneet samankaltaisina. On merkillepantavaa, että juuri niillä alueilla, jotka selvimmin ovat säilyttäneet vaaleista toisiin poliittisen värinsä suunnilleen ennallaan, heijastuvat myöskin esikaupunkimuodostuksen alkuaikojen kehityspiirteet varsin voimakkaina yli vuosisatamme puolivälin. Näin on nimenomaan ollut laita pääkaupungista pohjoiseen johtavan radan varressa olevien esikaupunkien, jotka edustavat tässä tarkastelussa mainittua Helsingin kaupunkikehityksen omaleimaisuutta. Näiden esikaupunkien syntyyn ovat nimittäin aikoinaan vaikuttaneet vähävaraisen väestönosan huonot asunto-olot kantakaupungissa.⁸ Tämä liikkeellepaneva voima synnytti pohjoiset työväestön asuma-alueet ja meidän päiviimme saakka näillä alueilla on myöskin säilynyt vasemmistolainen käyttäytymiskaava, joka selvästi tulee esille pääkaupungin poliittisen ekologian kuvasta.

Vastaavina, joskin luonteeltaan heikompina, ovat vuosisatamme alkukymmeniltä säilyneet etelämmäksi meren rannan tuntumaan syntyneiden esikaupunkien kehityslinjat. Ylempiin sosiaalisiin kerroksiin kuuluvat asukkaat ja orientoituminen porvarillisiin puolueisiin ovat näillä alueilla tunnusomaisia.

LÄHDEVIITTEET

¹ *Aarnio, Leo*: Helsinki suurkaupunkina, Terra 1952: 2, ss. 43—57 ja *Allardt, Erik-Littunen, Yrjö*: Sosiologia, Porvoo 1958, s. 178.

² Tilastollisia kuukausitietoja Helsingistä 1955: 1, 1957: 11, 1958: 5, 1960: 8, 1960: 12 ja 1961: 5. Julkaisija Helsingin kaupungin tilastotoimisto.

³ Helsingin vaalitulokset äänestysalueittain ja puolueittain on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa.

⁴ Eräät tutkijat puhuvat alueellisen poliittisen analyysin aloittajan *André Siegfriedin* tapaan »poliittisista ilmastoista». Tätä koskevasta kritiikistä esim. *Nousiainen, Jaakko*: Poliittisen ekologian periaatteita ja menetelmiä, Poliitiikka 1960: 3, s. 133.

⁵ Esityksen mittauksista lähemmin *Holkeri, Harri*: Poliittiset käyttäytymisalueet Helsingin esikaupungeissa, Yleisen valtio-opin julkaisematon laudatur-tutkielma, 1962 Helsingin Yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan seminaarikirjasto, myös *Burman, Pauli*: Helsinki poliittisena käyttäytymisalueena, Yleisen valtio-opin julkaisematon laudatur-tutkielma 1957, Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan seminaarikirjasto.

⁶ Porvarillisiin puolueisiin luettu kokoomus, kansanpuolue, ruotsalainen kansanpuolue ja maalaisliitto, joista viimeksimainitun kannatus kuitenkin on jäänyt Helsingissä merkityksettömäksi. Vasemmistoon on luettu SKDL eli kommunistit sekä yhtenä kokonaisuutena viime vuosina erillään esiintyneet sos.dem.puolue ja sos.dem.liitto.

⁷ Variaatiokoeffisientin laskemisesta ja merkityksestä esim. *Key, V. O.*: A Primer of Statistics for Political Scientists, New York 1959, ss. 18—19.

⁸ *Harvia, Yrjö*: Helsingin esikaupunkiliitos, ensimmäinen nide, Helsinki 1936, ss. 57—58.